

CSIKVÁND

TELEPÜLÉSKÉPI ARCULATI KÉZIKÖNYV

Elfogadva Csikvánd Község Önkormányzat 8/2018.(II.28.) képviselő-testületi határozatával.

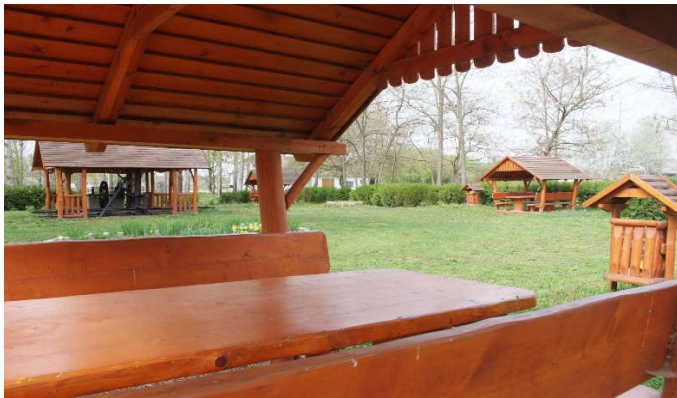
CSIKVÁND

*Településképi Arculati Kézikönyve
készült: 2017. december*

<i>BEVEZETÉS</i>	<i>4</i>
<i>TELEPÜLLÉS BEMUTATÁSA</i>	<i>6</i>
<i>ÖRÖKSÉGÜNK</i>	<i>9</i>
<i>TELEPÜLLÉSKÉPI SZEMPONTBÓL MEGHATÁROZÓ TERÜLETEK</i>	<i>15</i>
<i>KÖRNYEZETALAKÍTÁSI AJÁNLÁSOK</i>	<i>19</i>
<i>REKLÁMOK, HIRDETÉSEK</i>	<i>51</i>
<i>KORTÁRS JÓ PÉLDÁK</i>	<i>52</i>
<i>IMPRESSZUM</i>	<i>53</i>

BEVEZETÉS

A dokumentum, amelyet a Tisztelt Olvasó – ha virtuálisan is – a kezében tart, **Csikvánd község Településképi Arculati Kézikönyve**, melynek célja, hogy segítséget nyújtson: az értékek felismerésével és a településképhez kapcsolódó alapelvek bemutatásával feltárja a település épített és természetes környezetének szépségeit és ezzel hozzájáruljon ahhoz, hogy olyan lakóházat tudjunk építeni, környezetünket olyan módon tudjuk alakítani, melyre nemcsak egyedi szépsége miatt lehessünk büszkéek, hanem azért is, mert az a település képével, karakterével, építészeti hagyományaival összhangban jön létre.

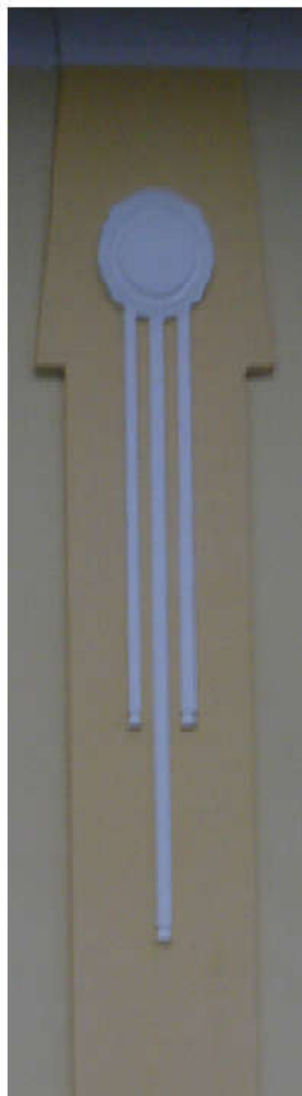
A kézikönyv olyan szemléletformáló dokumentum, amelyben a településképi követelmények megalapozása érdekében meg kell határozni a településkaraktert meghatározó településképi jellemzőket, a településképi szempontból egymástól jól elkülönülő településrészeket, azok arculati jellemzőit és értékeit, továbbá tartalma kiterjed a településképi minőségi formálásra vonatkozó javaslatokra, és a településképhez illeszkedő építészeti elemekre is. A kézikönyv felöleli a település teljes közigazgatási területét.

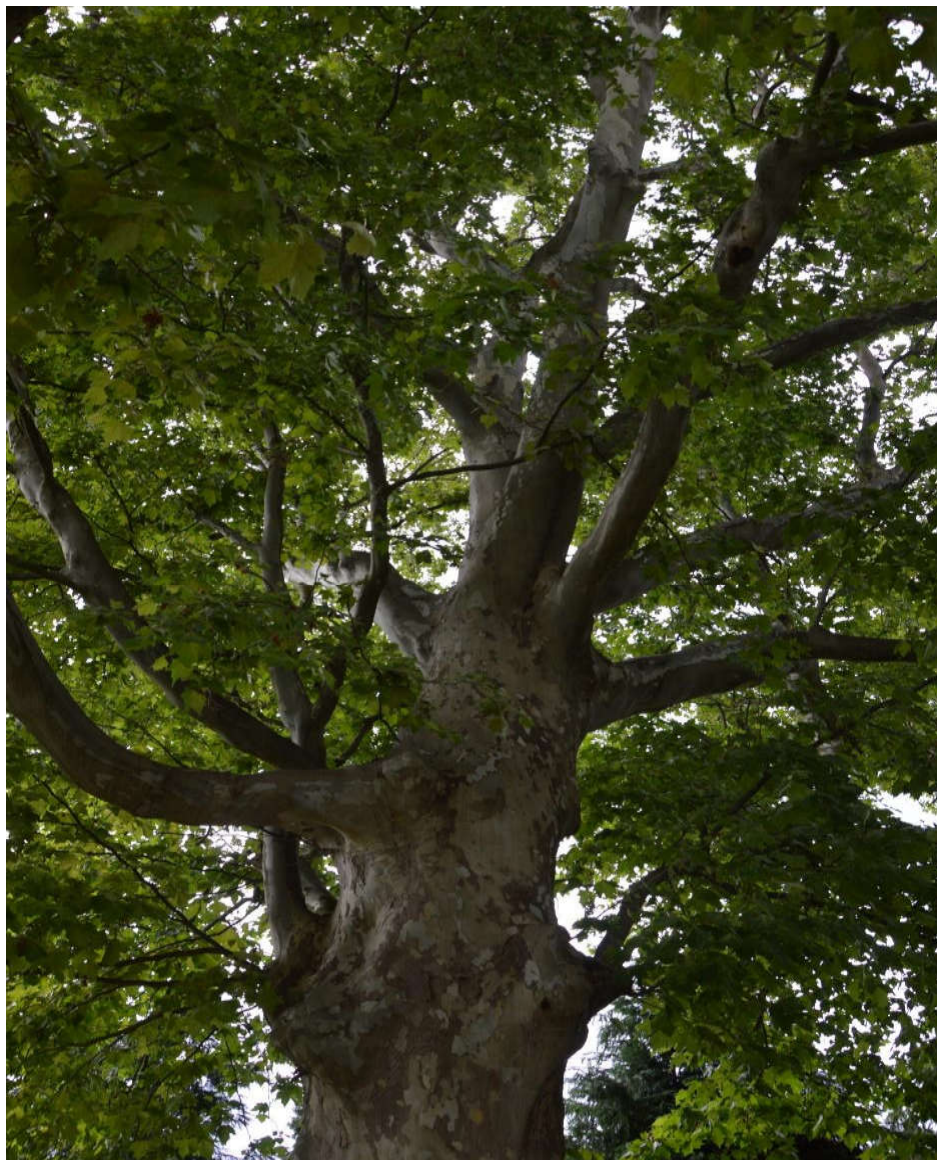
A kézikönyv műfajából és terjedelmi korlátaiból adódóan nem ad teljes körű képet a település adottságairól, de ennek ellenére nem egy merev lezárt egész kíván lenni, hanem nyílt hozzászólásokat és a lakossági véleményeket is befogadó kezdeményezés, mely akár új, jó példákkal folyamatosan bővíthet is.

Az itt megfogalmazott ajánlások természetesen nem kötelező érvényűek, céljuk nem egy tervezési kézikönyv átadása, hanem sokkal inkább az épített környezet hagyományos értékek figyelembe-vételével történő alakításának segítése a valós értékek feltárásával.

A kézikönyv tartalmát „a településfejlesztési koncepcióról, az integrált településfejlesztési stratégiáról és a településrendezési eszközökről, valamint egyes település-rendezési sajátos jogintézményekről” szóló 314/2012. (XI. 8.) Korm. rendelet 12. melléklete határozza meg így értelemszerűen annak előírt tartalmát követi, de beépíti a lakossági fórumok és egyéb személyes interjúk tanulságait is. A kézikönyv szemlélet-formáló célt szolgál, amelyet a települési önkormányzat határozattal fogad el.

TELEPÜLLÉS BEMUTATÁSA

Csikvánd Győr-Moson-Sopron megye déli részén települt a Győr-Pápa 83-as út közelében. A település a Pápa-devecseri síkhoz tartozik. Szomszédos települések: Északról Mórchida, keletről Gyarmat, nyugatról Malomsok határolja.

A Marcal medence É-i nyúlványa tartozik csak a kistérséghez. Az Ős-Duna kavicsfordalék kúpját az Ős-Rába és a Marcal lepusztította. A medence északon a Győri medencével határos. A felszint néhány méter holocén kori folyóvízi fordalék borítja. A széles ártereken öntésagyag, homok, a lefolyástalan lapályokon lápos tőzeges felszínek jellemzőek.

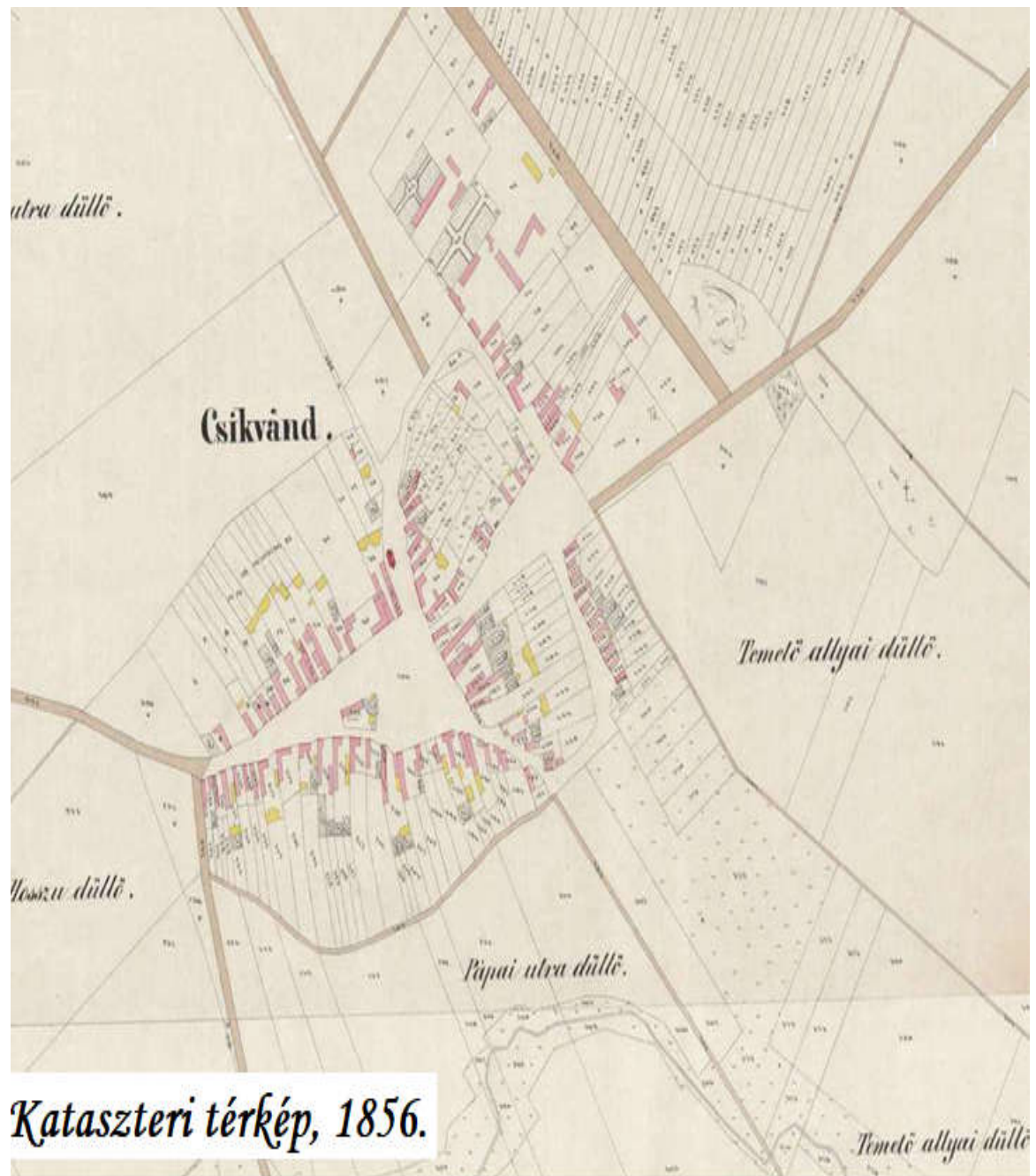
Az éves csapadék összeg 600 mm körül van, a nyár második fele csapadékosabb. A természetes vegetációt a ligeterdők, mocsárrétek és a teraszokon homoki tölgyesek jellemzik. A medence kultúrtáj, itt a legmagasabb a szántóterület aránya. A járásban (Tét) az agyagbemosódás barna erdőtalaj, a barnaföldek, a réti talajok vannak képviselve. A talajok szerves anyag tartalmát illetően 200 t/ha > szerves anyag mennyiség a talajok 78%-ában található. A járásban csaknem mindenütt a 100 cm-nél nagyobb vastagságú termőréteg dominál.

A településen átfolyó patak a Csikvándi Bakony-ér, mely a Marcalba torkollik.

A talajvízszint a patak völgyekben 2 m-nél alacsonyabb, a patak völgyek ártere réti, réti öntéses és lápos réti talajok, jellemző a magas talajvíz.

Az éghajlat mérsékelt hűvös és száraz.

Csikvánd község legrégebbi okleveles említése 1270-ből származik „possessio Chituani” néven. Ekkor Chituandi Egyed, Miklós, Tamás és Roland birtoka volt. A helyiség régi pecsétjét szántóvas, csoroszllya, víz s egy ebből kinövő növény, két csillag és egy rózsza található. Körirata: „Csikvandi falv. Peceti 1698.”. 1543-ban Győr megyének pusztai és sokoróaljai járása kénytelen volt a töröknek behódolni. Természetesen Csikvánd sem maradhatott ki ez alól. 1551-ben a Mórchida környéki faluk bírái – így a csikvándi is - föltehetően a magas adóterhek miatt Székesfehérvárra, a területileg illetékes igazgatási központba mentek, ahonnan Budára szállították őket. Ráth Károly közlése szerint ott aztán a csikvándi bíró kivételével mindannyiukat hajóra tették, és Törökországba szállították. Megszabadulását állítólag török földesura közbenjárásának köszönhetette, „így hírmondónak haza jöhetett, elbeszélendő a szomszéd helységbelieknek, hogy ott állott a Duna parton és látta, mint ültették bíró társait hajóra, s mint vitték el őket”. A Győri káptalan hiteshelyi anyagában 1552-ben fordul elő Csikvándi Bálint deák, kinek a Győr melletti Nagybarátin és Nyúlön szőlője volt. Nyúli szőljét eladva 1557-ben ugyancsak Nagybarátin gyarapította szőlőbirtokát. Csikvándi Bálint 1563-ban győri polgár, 1570-ben pedig, mint Győr város jegyzője szerepel. Csikvánd 1591-ben még fennállt, de amikor a törökök Győrt 1594-ben elfoglalták, és Pápát is bevették, lakosai elmenekültek. 1595-ben Hassan, a Székesfehérvárott lakó földesúr viszonylag kedvező adóterhek ígéretével újfent benépesítette. Hassan hitére és emberségére fogadta, hogy több adót nem vet ki rájuk, de fogadását nem tartotta be. Két év múlva, gabonapénz fejében újabb összegeket csikart ki tőlük. 1611-ben már megint számos nevezetes, nemesi család birtokában találjuk a helységet.

Birtokosai Cziráky Mózes, Kisfaludy Balázs, Újszászi Ferenc, Egerszegi István, Tulok Ferenc és Miklós, Sziky Gergely és János, akik különösen Gyarmat, Malomsok, Mórchida és Gecse lakosait eltöltik a csikvándi földek, erdők, rétek használatától. Ezután a Kávási család tűnik fel. A Kávási családnak Erdélyben, sáros és Borsod megyében voltak birtokai. Borsod megyében Kávási László a visnyói ref. egyháznak malmot ajándékozott, amelyben még a XVIII. században is az ő sisakját használták vámmértékül. Az 1619-es megyei portaösszeírás szerint Csikvándnak kettő portája van. 1748-ban az egyházlátogatás jó állapotban lévő evangélikus imaházat talált itt egy Fekete János nevű prédikátorral, iskolamesterrel, 300 evangélikus, 25 katolikus, 15 református lakossal. Evangélikus temploma 1804-ben készült, de tornyot csak később építettek hozzá. Az önkormányzat székhelyépülete falába az 1848-1849-i események 50. évfordulójára emléktáblát helyeztek el, „A népszabadság 1848-1898. emlékére” felirattal, melyet 1898. május 30-án lepleztek le. A Veszprém megyei honvédegylet 1890-ben még élt csikvándi illetőségű tagja Bedecs Pál, Bencsik József, Budai János, Csík Gergely, Csík Mihály és Csörgető József egykori közhonvédek.

A község lakossága színmagyar volt, többségben evangélikus, valamint római katolikus és izraelita. A népesség e században is főleg a mezőgazdaságból élt, bár a település talajviszonyai nem voltak éppen kedvezőek. Több helyütt homokos, agyagos, kavicsos volt, számos része pedig belvizes. A szántóterület többségén, búzát, rozst, árpát, zabot és tengerit termesztettek. Ezt a tevékenységet kiegészítette a szőlőkultúra és a kertészet. A szőlőtelepítés a XVIII. század második felében kezdtek, s a falubeli Cserhát-domb szőlővel való betelepítését a község földesurai kedvezményekkel támogatták (1779). A viszonylag nagyobb kiterjedésű erdőbirtok az észszerű erdő- és vadgazdálkodáshoz nyújtott kedvező lehetőségeket.

A határ legnagyobb birtokosa a Csikvándi-család (1056 kh) volt.

A kis- és középbirtokosok 12-45 kh-on gazdálkodtak. Az első világháborút követően a földreform során 55 házhelyet és kb. 240 földet osztottak ki a törpebirtokosok és a teljesen vagyontalan földmunkások között. Az új lakásépítések nagy ütemben folytak az 1920-as években. Az 1945-ös földreform következtében a nagybirtokot fölszámolták, még több nincstelen jutott földhöz. A saját tulajdon öröme azonban nem sokáig tartott, mert az 1950-es évek végén jött a kollektivizálás. Először itt is önálló szövetkezet alakult, majd a sikertelenségek miatt a vezetőség kérte a csatlakozást a vaszari „Hunyadi” Termelőszövetkezethez. A rendszerváltást követően a helyi munkahelyek kis kivétellel megszűntek. Jelenleg a helybeliek többsége távolabbra, Tétre és Győrbe jár dolgozni.

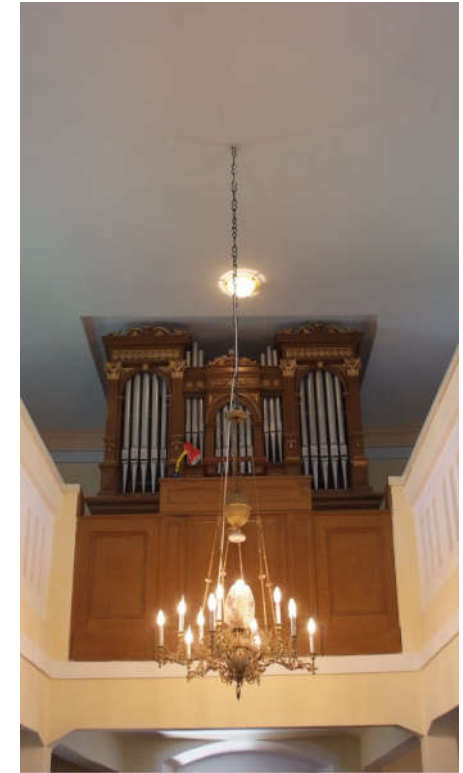
Csikvánd a XX. században a történeti Győr vármegyéhez, a sokoróaljai, majd 1950-től a téti járáshoz tartozott 1954-ig. Ekkor Veszprém megye pápai járásához csatolták. 1992. január 1-jétől ismét Győr-Moson-Sopron megye része. Csikvánd 1909-ig kisközség volt, körjegyzői székhely, Újmalomsok és Ómalomsok községeket egybefogva. Ettől fogva nagyközség volt huzamosabb időn keresztül. A két világháború között önálló tanácsú községgé alakul át. 1970-ben létrejön a Gyarmat Községi Közös Tanács, amely magába foglalja Szerecseny, Gecse, Csikvánd és Gyarmat községeket. 1991. január elsejével önálló jegyzővel rendelkező település, 2006-2013-ig körjegyzőségi társközség, 2013-tól közös önkormányzati hivatal nem székhely községe. Valamennyi igazgatási szervezet fennállása alatt a helyben történő ügyintézés a mai napig folyamatos.

EGYÉB HELYI ÉRTÉK

INTÉZMÉNY

Evangelikus templom

A község első temploma még a 12–13. században épült, de a török uralom alatt leégett, amikor 1594-ben az egész falu elpusztult. Az elpusztított lakosokat a visszatérő túlélő lakosok a mai evangélikus templom helyére egy tömegsírba temették. A hamvak fölé építették a templomot 1653-ban, amelyet 1697-ben újjáépítettek. A templomot 1796-ban renoválták – az addig náddal fedett tetőt lebontották, és zsindegyel fedett új tetőt készítettek, belső terét is fával képezték ki. Ekkor még nem volt tornya, a harangláb az 1858. évi falutérkép szerint a volt evangélikus iskola helyén volt. Az 1819. esztendőben határozta el és vitte végbe a gyülekezet, hogy a templomot újjáépítik, megnagyobbítják: ennek folyamán a régi templom falaiból alig maradt valami (a homlokzati falak, a bal oldali fal, a torony alsó része). A szabadságharc viharos évei után gondolhatott a gyülekezet toronyépítésre. 1852-ben határozták el a munkát és a gyűjtést az építésre és a templom renoválására is, de ez ekkor még csak terv volt. Már folyt a gyűjtés az építésre és a templomrenoválásra is, de közben meghasadt egy harang (1870-ben), ekkor a gyülekezet úgy határozott, hogy mivel újjáépül a torony, nagyobb harang kerüljön abba, ennek súlya már 202 kg volt. A torony felépítése végül 1871-ben valósult meg. Mivel azonban a keresztet tartó királyfa hamar elkorhadott, a kereszt letört, ezért a tornyot 1892-ben ismét újjá kellett építeni. A templom legutóbb 2013-ban újult meg kívül-belül.

Volt gazdatiszti ház (orvosi rendelő)

Helyben régóta csak „kiskastély” néven emlegetik, amelyet a Csikvándon nagy területű birtokkal rendelkező Kisfaludy család építtetett 1782-ben, „udvarház”-nak. Az épület az intéző és családja számára biztosított lakhatást.

Tetszetős fa ablakkeretekkel büszkélkedő, harmonikus tömegű épület, melynek nagy felületű tetőzete síkját a keleti oldalon egy, nyugati oldalon kettő darab mives, mansard-szerű szellőzőablak töri meg, homlokzati díszei – amellet, hogy szimmetrikus keretet alkotnak – az eresz alatt körbefutó, „csipkés” faparkányzattal emblematis helyi épületté avatják. Az elmúlt 235 év alatt sokoldalúan hasznosult, az eredeti rendeltetésétől a rendőrlakáson, a termelőszövetkezeti csoport és a párttitkár irodáján, a Szabad Nép Tsz. vezetésének irodáin át változott a funkciója, amíg a mai feladatát (orvosi rendelő és védőnői tanácsadó) a 20. század utolsó évtizedében el nem nyerte.

Az épületet 2014. évi felújítása alkalmával a csikvándi önkormányzat eredeti állapotába állította helyre.

Szőlőhegyi pincesor

Karakteres, értékes utcakép, amely egységes beépítésből és a karakteradó épületek csoportos előfordulásából adódóan jelentős történeti üzenetet, esztétikai és hangulati értéket, mondanivalót képvisel. A pincék a 2011. évtől a 2015. évig több ütemben jelentős pályázati támogatás nyomán újultak meg.

A korabeli népi építkezések legfontosabb pragmatikus szempontja- miszerint abból építkezünk, amihez könnyen hozzáférünk a helyi védettséget élvező szőlőhegyi pincesoron (présházakon) is tetten érhető. A közeli terméskő sok másik, mára már összedőlt présház romjaiban is felfedezhető. A köveket az alapok és fontosabb szerkezeti részek megerősítésére használták.

A falazat általában döngölt földfal vagy vályogtéglából (helybeli szóhasználatnál muglitéglából) készült, melyhez helyi agyagos földet használták. A tetőforma kontyolt nyeregtető, a fedélszék egyszerű ollóágas fa szerkezet taréjszelemennel, melyre vékony szarufák támaszkodnak. A fedés anyag jelenleg nádfedés, azonban a rendelkezésre álló történeti információk alapján feltételezhető, hogy a pincék eredetileg többségében zsúpfedéssel készültek.

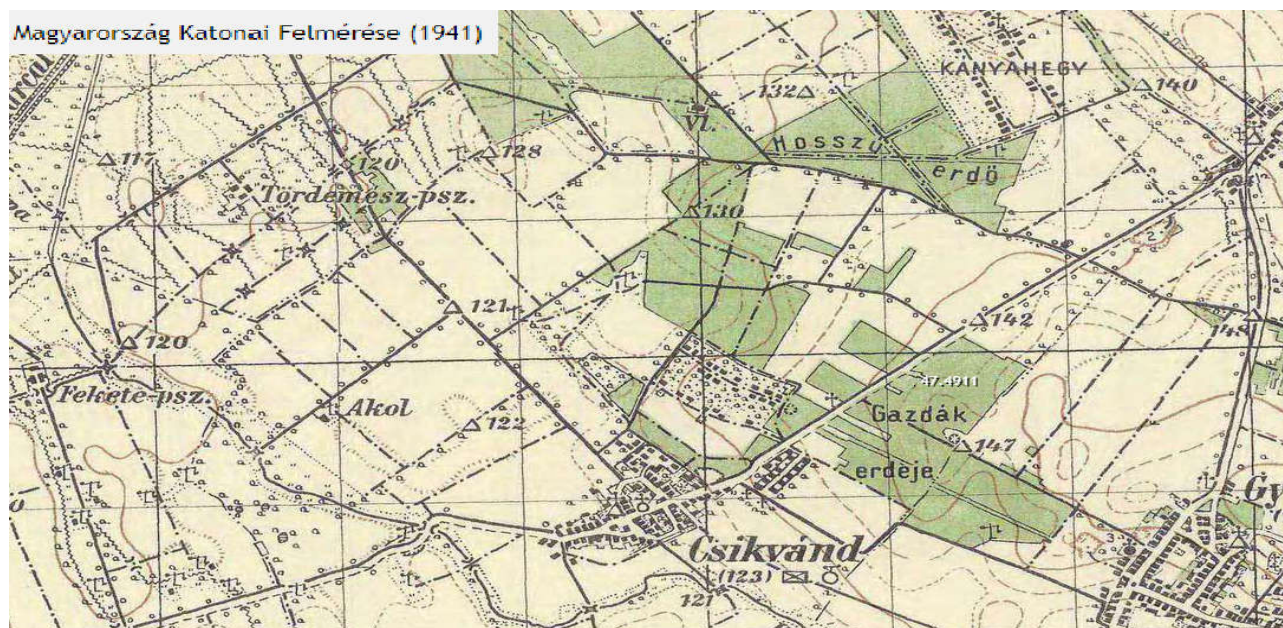
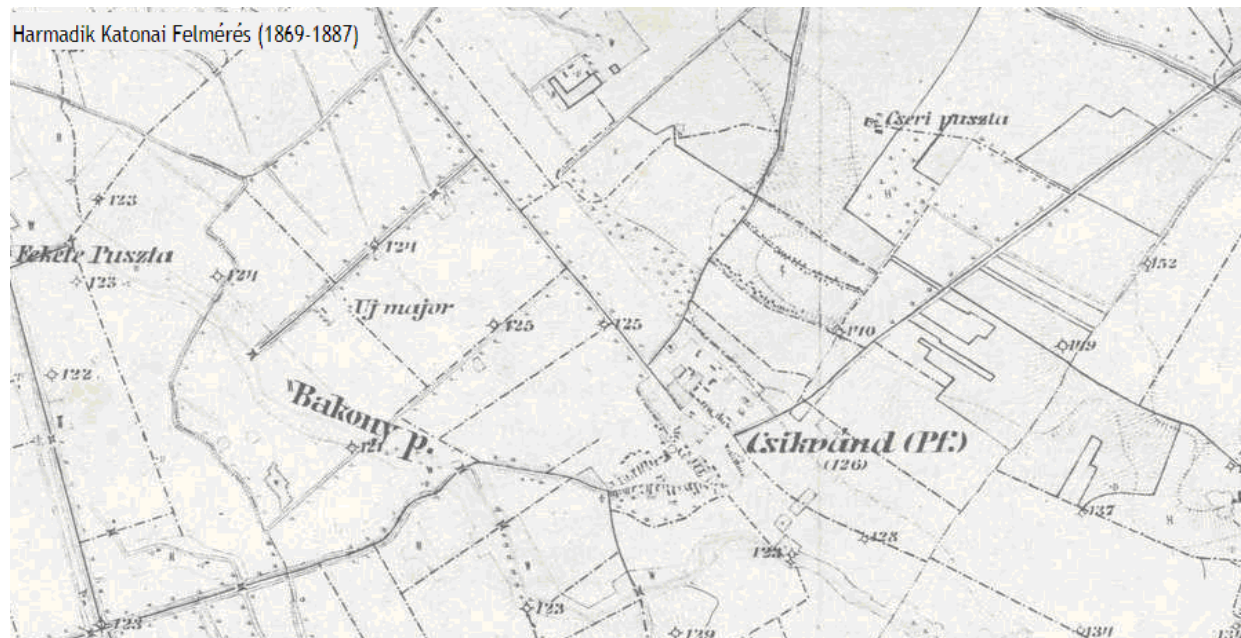
Településszerkezet

Csikvánd belterületének szerkezete jelentős változásokon esett át az elmúlt 220 év alatt.

A település kialakulásának meghatározó tengelye a Tétről Malomsokra tartó út, a mai Kossuth utca volt.

Érdekes sajátossága a falu szerkezetének, hogy két helyen is egy-egy tó körül alakult ki háromszög alakú teresedés. A nagyobb, nyugati a mai Kossuth utca és Toldi utca találkozásánál. A kisebb keleti pedig a Rákóczi és Kossuth utca találkozásánál. Utóbbiban még 1921-ben is ábrázolja a térkép a tavat. Emellett, a nagyobb teresedés északi sarkában épült középkori templom, a mai evangélikus templom előzménye. Ehhez képest „Kereszt-sor” a legrégibb mellékutca, a Rákóczi utca, melynek főúttól legtávolabbi részén, a paraszt-portáktól legjobban elkülönülve épült fel a középkori kastély, a későbbi Somogyi, majd Csikvándi-kastély előzménye. A külső temető kialakulása – mint mindenütt másutt – a 18. század végéhez köthető. Az első katonai felmérés nem ábrázolja még, de a második már igen. Az első katonai felmérés térképe a Csikvándot Malomsokkal összekötő út – maival megegyező helyen lévő – hídjától közvetlenül északra vízimalmot jelöl. A következő katonai térkép (1846-47) már nem jelöli, tehát addigra lebontották.

A település legújabb része a mai Ady Endre, Arany János és Hunyadi János utcák, a XX. első felében, a két világháború között alakult a településrész.

Exlege kunhalom Csikvándon

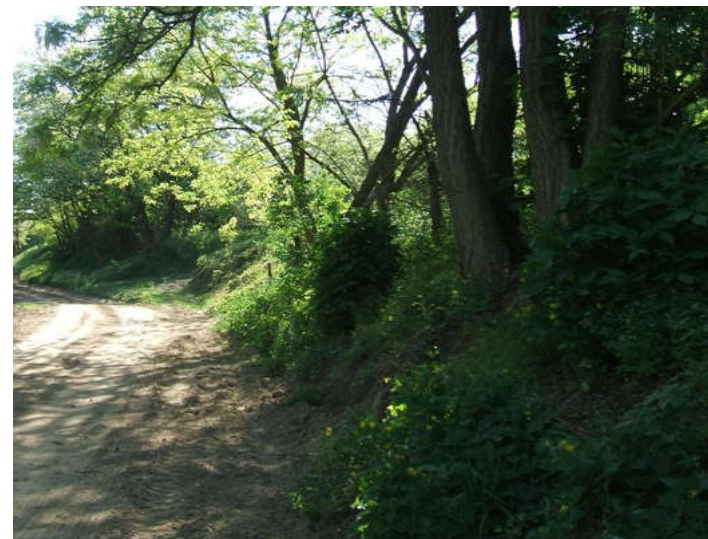
A Fertő-Hanság Nemzeti Park Igazgatóság adatszolgáltatása alapján

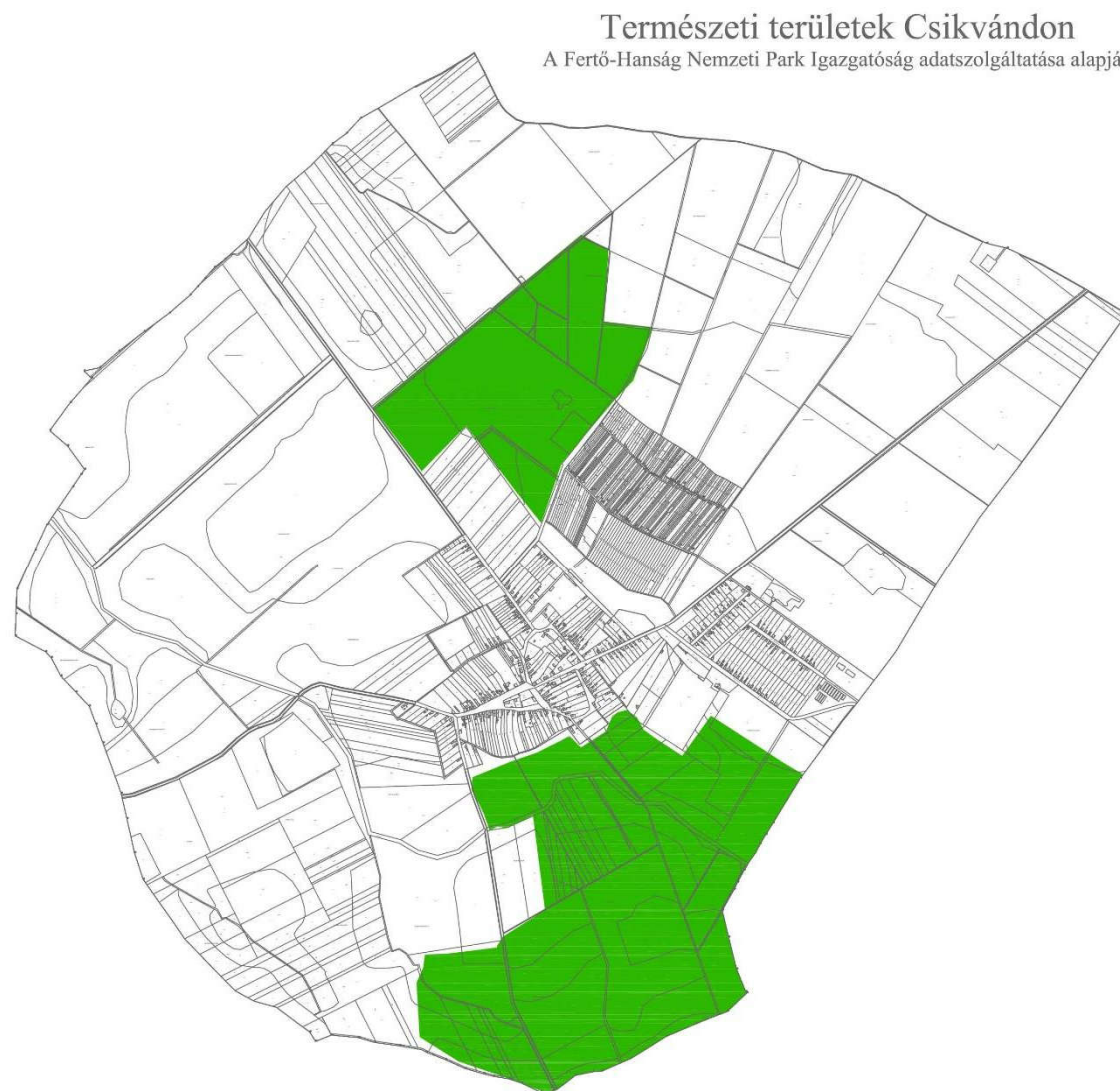
Természeti örökség

A természeti védelméről szóló 1996. évi LIII. törvény 23. § (2) bekezdésének hatálya alá eső, törvény ereje által védett, Csikvánd közigazgatási területén található kunhalom (Hajlás). A természetvédelmi törvény 28.§ (5) bekezdése értelmében a kunhalmok országos jelentőségű természeti emlékek minősülnek.

A Csikvándi-Bakony-ér mellett található a védett kunhalom.

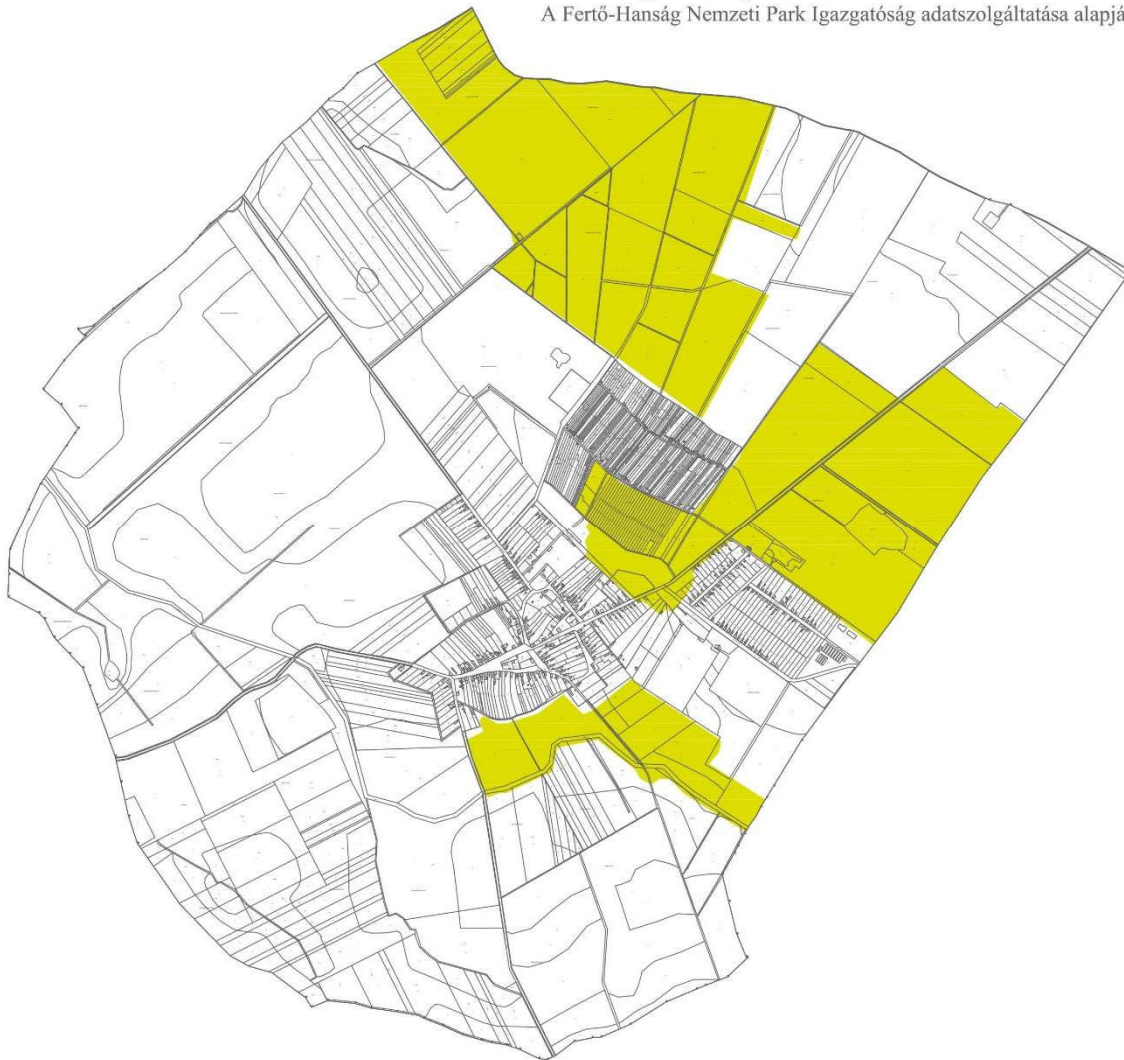

Csikvándon országos védelem alatt nem állnak, de településképi szempontból mindenképp figyelembeveendő a zöld színezéssel jelölt természeti területek, ahol kiemelt figyelmet kell fordítani a tájkép, a természetes életközösségek (növény-társulások) és élőhelyek megóvására.

Ökológiai folyosó területek Csikvándon

A Fertő-Hanság Nemzeti Park Igazgatóság adatszolgáltatása alapján

Csikvánd közigazgatási területén az országos ökológiai hálózat övezetei közül az ökológiai folyosó terület övezete található meg. Az Országos Területrendezési Tervről szóló 2003. évi XXVI. törvény 13. és 18. §-ai tartalmazzák az országos ökológiai hálózatra és az ökológiai folyosó övezetre vonatkozó előírásokat.

TELEPÜLÉSKÉPI SZEMPONTBÓL MEGHATÁROZÓ TERÜLETEK

A kézikönyvben - a településképi követelmények megalapozására - meg kell határozni a település meghatározó településképi jellemzőit, a településképi szempontból egymástól jól elkülönülő településrészeket arculati jellemzőikkel és értékeikkel. Az eltérő karakterű területek lehatárolásának célja az, hogy a településképi, arculati jellemzők szempontjából hasonló területeken hasonló viselkedésmódokat javasoljon a kézikönyv. A területek lehatárolása egyrészt a település történeti fejlődésének, morfológiájának vizsgálatából, másrészt a helyszíni vizsgálatok eredményeiből születtek.

LAKÓTERÜLET

**KÜLÖNLEGES (BEÉPÍTÉSRE
NEM SZÁNT) EGYÉB TERÜLET**

GAZDASÁGI TERÜLET

FEJLESZTÉSI TERÜLET

Hagyományos (klasszikus) lakóterület – a település történeti területe

A történeti településközponthoz a Kossuth Lajos utca a Rákóczi utcai torkolatáig, a Rákóczi utca, a Petőfi utca, a Toldi utca, Jókai utca és az Árpád utca, valamint a Zrínyi utca legelső lakóházai sorolhatók. Itt húzódnak a legrégebbi utcák. Ezeken a területeken érzékelhető leginkább a jellegzetes ágas úthálózati rendszer, amelyet történetileg a természeti adottságok, nevesül a három belterületen kialakult tó alakított. Az utcák változó szélességűek 5-10 méter között változnak. Az utcára merőlegesen nagyméretű, szabálytalan alaprajzú, telkek nyíltak, ezek egy része ma is megtalálható, méretük meghaladja az 1200-m²-t. A keskeny telkek szélessége átlagosan 16 méter. Az épületek jellemzően az utcavonalra épültek, előkert nélkül (az újonnan épültek kivételével), jellemzően fésűs beépítéssel, az épületek telkek északi oldalán állnak. Karakterét tekintve az utca képe vegyes. Néhány melléképületet leszámítva a hagyományos népi építészetet tükröző értékes épületek már eltűntek vagy átépültek a területen. A településrész értéke elsősorban az ágas településszerkezetben rejlik.

Hagyományos (klasszikus) lakóterület – 20. századi beépítéssel

A XX sz. első felében alakult ki a beépítés az Ady Endre utca, a Hunyadi János utca két oldalán, valamint az Arany János utca esetében, amely utóbbi féloldali beépítettséget mutat. Ezeket a lakóterületeket szabályos út- és telekstruktúra jellemzi. A telkek átlagosan 18-20 m szélesek, területük 1000 nm fölötti. A helyben „telep”-nek is nevezett településrész újkori arculatát leginkább a „10 x 10-es kockaházak”: a jellemzően négyzetalaprajzot közelítő, mintegy 100 m² alapterületű kéthelyiség-soros típusházak, sátoztetővel.

Gazdasági területek

A település gazdasági területei nem összpontosulnak egyetlen környékre, mivel hagyományosan mezőgazdasági jellegű gazdasági tevékenység folyik, ez kisebb méretekben inkább a lakótelkeken folyik. Különálló gazdasági terület a volt tsz-major területe a Czuczor, Rákóczi és Táncsics utcák által közrefogva, amelyen jelenleg is állattenyésztési, valamint élelmiszeripari feldolgozó tevékenység folyik. Szintén állattenyésztés zajlik a Táncsics utca túloldalán, a Táncsics utcát a Szőlőhegygel összekötő úttal határos külterületi részen pedig a Tét-3 jelzésű földgázkút és annak kiszolgáló létesítményei találhatóak. Az Ady utca végén a volt gomba-termesztő telep jelenleg használaton kívül áll, de az utca másik oldalán nagyszámú állattartás folyik (szarvasmarha). Végül a féloldali beépítésű Arany J. utcában a temető melletti és mögötti területeken gyümölcstetvények és feldolgozóüzem található.

Különleges (és beépítésre nem szánt) egyéb területek

Az egyéb különleges és beépítésre nem szánt területek a településen az alábbiakat foglalják magukba:

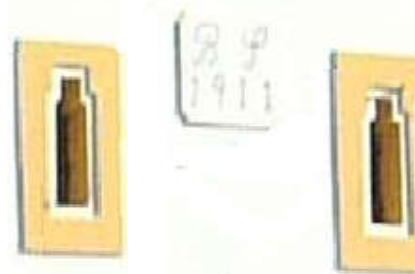
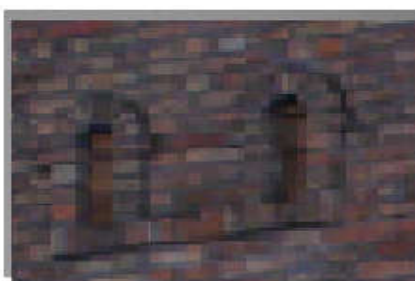
- temető
- sportpályák
- egyéb belterületi zöldfelületek.

A területek mind sajátos karakterüket hordozó nagy területet elfoglaló rekreációs célt kiszolgáló területek, ahol elsősorban a zöldfelületek túlsúlya dominál. Ezeken a területeken az eltérő speciális használatból adódóan egységes jellemzők nem állapíthatóak meg, de gondos építészetmegformálással, környezetalakítással kialakított épületek és épített környezeti elemek a különleges területek rendezett, kedvező képét segítik elő.

KÖRNYEZETALAKÍTÁSI AJÁNLÁSOK

Csikvánd község Településképi Arculati Kézikönyvének egyik legfontosabb feladata, hogy olyan módon formálja a település arculatát és a településen építkezni kívánók szemléletét, hogy nem egységes és köbe vésett elvek mentén rögzíti az építési szabályokat, hanem példák, jó gyakorlatok, szemelvények segítségével igyekszik a település lakóit a helyes, illetve a település, a tájegység, a régió környezetalakítási hagyományaihoz illeszkedő viselkedésmód felé terelni.

Így a Településképi Arculati Kézikönyv ajánlásait nem kell és nem is lehet kötelező érvényű előírásként értelmezni. A Településképi Arculati Kézikönyv és ajánlásai nem írják felül és nem helyettesítik a település Helyi Építési Szabályzatát és az abban rögzített építési előírásokat. Célja sokkal inkább az, hogy az ott előírt számszerűsített (normatív) szabályokat illusztrálja és segítsen a település lakosainak illetve az építkezni szándékozókna, hogy hogyan töltsék meg azt tartalommal.

AZ ÉPÍTÉS TÍZPARANC SOLATA (Krizsán András nyomán):

1. Mielőtt új épületet tervezel, kétszer is gondold meg, hogy a régit nem lehet-e felhasználni!
2. A tervezéssel építésszt bízzál meg!
3. Ne feledd, hogy az építés közügy is!
4. Próbálj alkalmazkodni a kialakult beépítéshez és utcaképhez!
5. A telek beépítésénél ne csak házban, hanem udvarban és térfalakban is gondolkozzál!
6. Az udvart úgy tervezd, mint a házat: olyan helyiségekről van szó, amely fölül csak a tető hiányzik!
7. Az oldalhatáron álló beépítést ne a szegénység, hanem a józanság és a kulturáltság jelének tekintsd!
8. Használd a hagyományos környezetkultúra elemeit: a tornácot, a falazott kerítést, a tetőfeljárót, és töltsd meg új tartalommal!
9. Az épület homlokzatánál alkalmazd a harmonikus arányrendszer törvényeit!
10. A kevesebb több: az egyszerűség nemessé tesz!

Hagyományos (klasszikus) lakóterületekre vonatkozó ajánlások

Csikvánd

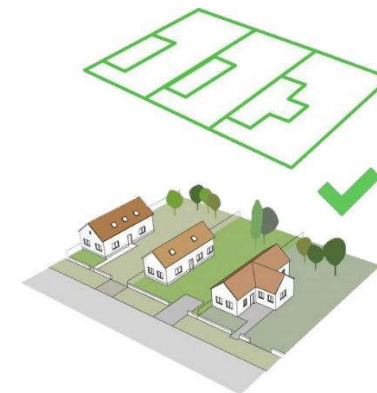
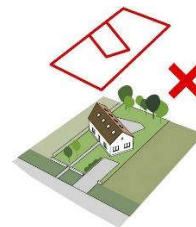
Településképi

Arculati

Kézikönyve

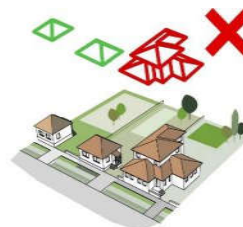
Az épületek telepítése

Oldalhatáron álló vagy szabadonálló, egyszerű, utcára merőleges vagy utcával párhuzamos tömegforma alkalmazása ajánlott, a meglévő környezethez illeszkedően jellemzően előkerttel.

Az épületek tetőformája

Egyszerű tetőforma alkalmazása ajánlott, mely figyelembe veszi az utcaképet és szomszédos hasonló nyeregtetős vagy sátoztetős házak viselkedését is.

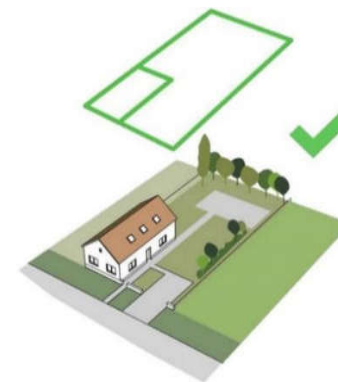
Az épületek léptéke

A településrész nagy telkes és tágas szövetéből adódóan a falusias léptékű, jellemzően földszintes (maximum földszint plusz tetőtér beépítésű) épületek a jellemzőek. A településrész karakterének megőrzése érdekében ezért nem ajánlott többszintes épületek építése.

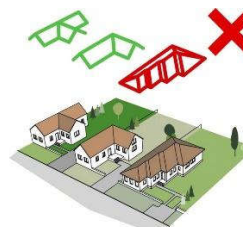
Az épületek telepítése

Oldalhatáron álló egyszerű, utcára merőleges tömegforma alkalmazása ajánlott, a meglévő környezethez illeszkedően jellemzően előkerttel.

Az épületek tetőformája

Egyszerű tetőforma, mely figyelembe veszi az utcaképet és szomszédos hasonló nyeregtetős házak viselkedését és léptékét is.

Az épületek tetőhajlásszöge

Hagyományos tetőformát követő tetőhajlásszög, mely az egész utcában közel azonos. Sem a túl alacsony, sem a túl magas tetőhajlásszögek nem illeszkednek az utca meglévő képébe

UTCAKÉP

Egy település épített környezetének karaktere és arculata az utcaképekben is kifejezésre jut, sőt annak az utcán jövő számára egyértelmű megfogalmazódása. Az utcák kiegyensúlyozott képét az azonos, de sohasem egyforma elemek szabályos, de sohasem mechanikusan ismétlődő mintája teszi olvashatóvá és emberivé. A hagyományos lakókörnyezet organikus jellegét elsősorban az adja meg, hogy elmei sohasem önállóan értelmezendők és sohasem egyediek, nem építhetők meg és nem értelmezhetők függetlenül a többi elemtől, együtt alkotnak egy települési karaktert, utcaképet. A lakóterületek eltérő képét a klasszikus településmagban az oldalhatáros beépítés jellemzi. A szabadonálló beépítés a hagyományos történeti beépítésekben ritka, de a 20. század második felének beépítéseiben egyre dominánsabbá vált, a 20. századi lakóterületen ez határozza meg a csikvándi lakóutcák képét is.

Csikvánd lakóterületei karakterének ugyanakkor sajátos jellemzője a nagy területű minőségi zöldfelületek, melyek legalább annyira erősen formálják a település képét, mint az épületek.

TELEKHASZNÁLAT, TÖMEGALKÍTÁS

A telekhasználat legjellemzőbb formája a nagy telekméretekhez igazodó szabadonálló beépítés, hiszen az így létrejövő épületek közötti távolság kellően nagy tud lenni ahhoz, hogy oldalkert és az utca felé előkert is kialakulhasson. Az épületek így szabadon formálhatóak, de tömegüket leginkább a keletkezésük idejében legelterjedtebb formai megoldások befolyásolták.

HOMLOKZATKÉPZÉS, ANYAGHASZNÁLAT

A hagyományos magyar települési karakter sajátossága az egyszerű tömegformálás (utcára merőleges vagy utcával párhuzamos gerincű tető, egyes esetekben L alakú beépítéssel) melynek eredményeképpen a homlokzatok egyszerű arányossága adja az épületek karakterét, apró változatosságai pedig meghatározzák az utcában betöltött helyét. Ezt az egyszerűségekre való törekvést a mai építkezéseken is figyelembe kell vennünk!

Ezt az egyszerű tömegformálást jellemzően egyszerű, helyi anyagokra, illetve helyi hagyományokra támaszkodó anyaghasználat egészíti ki. Vakolt felületek, egységes kőburkolatok, téglaburkolatok, egységes kerámia tetőburkolatok, melyeket egy-egy jól megválasztott, igényes anyaghasználatú részlet (párkány, ablakkeretezés, tetőcsatlakozás, esővízelvezetés) egészíti ki, szinte a ház díszeként is funkcionálva.

Az épületek színei általában visszafogottak. A korábbi, jellemzően mezőgazdasági területhasználat a puritán és célszerű anyaghasználatot részesítette előnyben a túldíszítettség helyett, mely az épületek színezésében is megjelent. A magyar településképi nyugodt tisztasága így jellemzően egyszerű, visszafogott színekkel operál, melyre bármilyen épített környezeti elem létrehozásakor ma is törekednünk kell.

RÉSZLETEK, KAPUK, AJTÓK, ABLAKOK

A lakóépületek használhatóságának és komfortjának egyik alapvető meghatározó eleme azok a nyílászárók, melyek a külső és belső tér között, biztosítják az átláthatóságot és az átjárhatóságot. Miközben a hagyományos lakóépületek esetében mind a technológiai, mind az anyagi lehetőségek figyelembevétele miatt az ablakok, ajtók mérete a lehető legminimálisabbra szorítkozott, a mai komfortigényeknek megfelelően ezeket igyekszünk a lehető legnagyobbra kialakítani.

Ugyanakkor a nyílászárók egy épület karakterét, megjelenését is alapvetően befolyásolják. A hagyományos zártabb épületek, kisebb ablakaikkal az utcaképek karakterét is meghatározzák, míg a 20. század második felében kialakult beépítésekben – mint például Csikvánd lakóterületeinél – az előkert miatt hátrébbhúzott épületek nyílászárói kevésbé határozzák meg az utca karakterét (azokat jellemzően növényzet takarja) így azok szabadabban is kezelhetők.

Az ajtók, ablakok, kapuk és egyéb kerti építmények részletei a sokszor puritán kialakítású ház díszei is. Az egyszerűbb falusias beépítéseknél is megjelennek azok az ablakkeretezések, díszes kapuk melyek a helyi kultúrák díszítőkedvének tárgyaivá váltak és melyek egy-egy településrészt karakterét is meghatározhatják. Hagyományosan gazdag a részletképzésükkel, a hozzájuk kapcsolódó ablakpárkányokkal, szemöldök kialakítással a ház meghatározó alkotóelemeivé válnak, ezért azokat lehetőség szerint mindig meg kell tartani és felújítani, vagy hasonló részletgazdagságú elemekkel kell pótolni!

KERÍTÉSEK

Az utcai kerítések fontos szerepet töltenek be, mivel jelzik a magánterületek és közterületek határát. Sőt, – az esetek túlnyomó többségében – nemcsak jelzik a határt, hanem áthatolhatatlanná is teszik. Ezért településeinken manapság el sem képzelhető „kerítésmentes” utcakép. Éppen emiatt – az épületek és az élő elemek látványa mellett - kiemelt figyelmet kell fordítani esztétikájukra. Ebben talán a legfontosabb rendező elv **az egységes összképre való törekvés**. Ez elsősorban azt jelenti, hogy a kerítés – magassága, formája, áttörtsége, osztásának ritmusa, anyaga, színe – illeszkedjen a településen történelmileg kialakult hagyományokhoz, és nem melleleg a mögötte vagy mellette lévő épülethez.

Általánosságban elmondható, hogy minden településnek megvan a jellemzően kialakult kerítés anyaga és formája. Ezeket bátran használhatjuk mind a történelmi településrészekben, mind az új beépítéseknél.

A kapuk –funkcionális szempontból – még talán fontosabbak, mint a kerítések, mivel ezek a megérkezés, a vendégfogadás első élményét adják. Ezért legyenek hangsúlyosak, de ne legyenek hivalkodóak. Céljukat tekintve két típusuk van: személy- és gépkocsi bejáratok. Ezek létesülhetnek együtt vagy külön-külön, de a lényeg a jó arányok megtalálása.

A jó arány nemcsak a felületek és a hosszanti osztások esztétikus ritmikusságának megtalálását jelenti, hanem a túldíszítettség és a túlzott puritánság közötti középutat is.

A kerítések és kapuk kialakításakor – az egységes és jellemző településképp megőrzése vagy visszaállítása érdekében – az alábbi elvek szerint igyekezzünk eljárni:

- a műszaki kialakításnál vegyük figyelembe a könnyű fenntarthatóságot
- a kerítés menti sövényzóna távolságának meghatározásánál figyeljünk a növényfaj növekedési erejére
- a kerítésre csak úgy futtassunk kúszónövényeket, hogy azok sem a kerítést ne tegyék tönkre, sem a járdán való haladást ne akadályozzák (pl. drótkerítésre ne futtassunk trombitafolyondárt vagy lilaakácot)
- ha kerítésünk zavaróan átlátható, a belátás akadályozására a növényzet telepítése javasolható
- teljes magasságában zárt kerítéseket általában csak oldalhatáros beépítési módnál alkalmazzunk
- szabadonálló beépítésű telkeknél inkább a részben áttört kerítéseket építsük
- az átláthatatlan anyagokból - egy telekhatár mentén – kettő típusnál többet ne használjunk (kapu anyaga eltérhet)
- az átlátható anyagokból - egy telekhatár mentén – lehetőség szerint csak egyet használjunk (kapu anyaga eltérhet)
- az anyagok nagy részénél legkevésbé tévedhetünk, ha azok természetes színét tartjuk meg
- a kapukat kétoldalt jelezzük egy-egy – látványban kiemelt – pillérrel, mely által a bejárat helyének jelentősége is kiemelhető, de azért ezek illeszkedjenek a többi pillérhez is
- a postaládák, házszámok, névtáblák, világítótestek helyének és kinézésének eldöntésénél is rendszerben gondolkodjunk
- javasolt anyagok: terméskő, téglák (vakolt vagy vakolatlan), fa, kovácsoltvas, drótfonat, műkő, beton
- ha kerítésünk fonatos, igyekezzünk azt megőrizni és ne váltsuk le műanyagbevonatos drótfonatra
- kerüljük a műanyagok, nádszövetek, hullám- vagy trapézlemez, fémipari hulladéklemezek, betonvasak, többféle vagy harsogó színek alkalmazását
- léckerítésnél kerüljük a ballusztrád-jellegű profilokat
- deszkakerítésnél viszont kivágott népi motívum nem kerülendő
- terméskövet és látszó téglát egy kerítésen belül lehetőleg ne használjunk
- ha műszakilag szükséges, a fedkövek szakszerű vízorros kialakítására kiemelten figyeljünk
- ne használjunk szögesdrótot és a falak tetején üvegszilánkos védelmet

KERTEK

Akkor gondolkodunk jól, ha szem előtt tartjuk, hogy a ház szépsége mit sem ér a környezete külleme nélkül - amely környéket pedig szintén magunk alakíthatjuk, az nem más, mint **a kert**, legalább annyi funkciót adva számára, mint amellyel lakóházunk bír. Jól tesszük, ha nemcsak a lakóházat és az egyéb épületeket, de a kertet is tervek alapján hozzuk létre.

A kert már évezredek óta kiemelt szerepet tölt be az ember életében. Magyar neve a 'kerített hely' kifejezésből ered, de más nyelveken is hasonló az etimológiája: a sumérban például 'kerítések közé szorított földdarab'. Már a Biblia is említ kerteteket, nemcsak az Édenkertet, hanem olyan földrajzilag azonosítható kertet is, mint például a Getsemáni-kert, vagy az Olajfák hegye, de ismerjük a történelemből a legendás perzsa díszkerteket vagy az ókor hét csodája közé sorolt Szemiramisz függőkertjeit is.

A kert eredeti, élelemtermelő szerepe hamar kibővült a „haszontalan”, csak a szemet gyönyörködtető dísznövények, virágok belékerülésével és gondozásával, majd ezután csak kis lépés volt, hogy társasági rendezvények otthonává is váljon: már az ókorban lakomák színtere lett.

De a szabadidő-eltöltés, a játék, a sport, vagy akár a filozófiai tanulmányok színtere is lehetett a kert – gondoljunk csak az ókori görögökre. A középkori kolostorkertek, a díszes, mértani pontossággal tervezett újkori francia vagy a romantikus stílusú angol és távol-keleti kertek mind-mind bizonyítják, hogy az ember életterében nem másodrangú a természetnek az a megszelídített kis része, amit a házunk közelében magunkénak tudhatunk.

A szép kert igazodik a ház külső és belső tere stílusához, ezért ne egy darab összefüggő térként kezeljük a kertünket. A legszebb kertek, méretüktől függetlenül, akkor születnek, ha külön részekre bontjuk őket, majd funkció szerint osztjuk fel az egyes darabokat. A történelmi utalásokban látott kertfunkciókhoz a mai kor sem sokat tudott hozzátenni: ma is létezik egyfelől a hasznos hajtó kert (veteményessel és/vagy gyümölcsössel), amelyben akár az állattartás is elképzelhető, hiszen az udvar is megfelel a kert kritériumainak, másfelől a gazdaságilag nem értelmezhető, de az ember lelki jólétéhez lényegesen hozzájáruló dísz-, játék-, sport- vagy pihenőkert.

Nem lehet vitás, hogy **a kert a családi élet fontos színhelye**: itt tartjuk a születésnapokat, névnapokat, házassági évfordulókat és esküvőket, de a hétköznapiakban is rendszeresen használjuk: a többség napi két órát tölt a szabadban, de sokan öt órát vagy annál is többet. Tavasztól őszig, jó időben, nagyon sokan úgy érzik, hogy a kert tulajdonképpen átveszi a nappali szerepét, ahogy a terasz is a társasági élet fontos tere. Tervezésénél alapvető feladatunk azt eldönteni, hány funkciót kívánunk a kertbe telepíteni. Ebben persze úgy az építésügyi szabályozás, mint a szokások eleve adnak olyan útmutatást, amely döntésünket megkönnyítheti.

A jelenlegi szabályozás szerinti **elő-, oldal- és hátsókert** mind más jellegű növényzet telepítését indokolja. A díszes előkert természetesen az utcáfrontra kerül, a teraszok a ház oldalába. A napozó- és játszóteret az utca zajától távol, de az épülethez közel helyezzük, kapcsolódva a pihenőkerthez, míg legtávolabb a haszonkert kapjon helyet.

Az előkert manapság már inkább a díszkert kategóriájába tartozik és nem annyira a magánszféra uralja, hanem kifelé nyitott, amit az is mutat, hogy manapság általában – követendően – nincs kerítve. Ez az a tér, amely a lakóház szépségét kiemelheti, számára az „aláfestő zenét” biztosítja, így a haszonnövények elhelyezése ott nem indokolt.

Az oldalkert inkább tárolási vagy közlekedési célú hasznosításra, esetleg megfelelő szélességnél akár a játszó- vagy pihenő funkció céljára alkalmazható.

A hátsókertben, ami lehet a belső oldalkert, ami a kerítésen belül húzódik akár a „telek” végéig, végül is a következő ajánlások megfontolása mellett minden szükséges funkció helyet kaphat.

Fontos, hogy a haszonjellegű kertet az egyéb kertrészekről megfelelően különítsük el, akár egy belső kisebb kerítéssel, akár sövénnel vagy akár más átlátszatlan, leginkább élő növényzettel.

A kert egyéb funkciójú részeinek lehetséges összekötő felülete a gyepek (az esetlegesen rajta futó épített ösvényekkel), ezzel a sok lakóháznál megtalálható napozás vagy sportolás céljára szolgáló tér, a szabadtéri étkezőhely, a pihenőhely, a gyermekek játszóhelye, a kerti tó, a lugas, a térelválasztó sövény olyan harmonikus egységbe kövacsolható, melyek mind funkcionálisan, mind esztétikailag alkalmasak arra, hogy az ott lakóknak a megfelelő otthonosságot nyújtsák.

Az utak, ösvények kialakítása különösen fontos, mert nagyobbak mutatják a kertet, de törekedjünk arra, hogy a kertrészeket inkább összekössék és ne felszabdalják.

Az adottságok vizsgálatát sem mulaszthatjuk el a kert kialakításánál, itt elsősorban a napsütésnek kitettségre kell figyelnünk. A déli tájolású kerteket éri a legtöbb napsütés, a nyugatra néző kertek az esti napsugarakból kapnak a legtöbbet, ez tökéletes lehet egy pihenő rész kialakításához, ahol a napi munka után kiengedhetünk. A keleti oldalt délelőtt éri napfény, délután viszont már kevésbé. Az északi oldal is lehetne kellően világos, viszont gyakran a környező házak beárnyékolják, ezért tervezéskor külön figyelmet követel.

A benapozottság figyelembe vétele más szempontból is az egyik legfontosabb kerttervezési irányelv, mert a telepített növényzet elhelyezésére és növekedésére is szükséges figyelmet fordítanunk, hogy azok lakóépület nyílászáróinak beárnyékolását ne okozhassák.

Nem feledhetjük az sem, hogy kertünk nem csupán kedvelt növényeink élőhelye, de otthona az állatoknak is, melyek felfedezése alkalmanként nemcsak a gyermekek, de a természetszerető felnőttek szívét is megdobogtathatja.

Nem utolsó sorban különös figyelmet kell fordítani arra, hogy a kert élettelen alkotórészei (berendezési tárgyai) és élő részei egymással összhang-ban szolgálhassák a kert céljait.

A KERT BERENDEZÉSI TÁRGYAI, KÖZLEKEDÉSI TERÜLETEI

A kert berendezési tárgyainak beszerzésénél tartsuk szem előtt azok anyagát, formáját, méretét és színét.

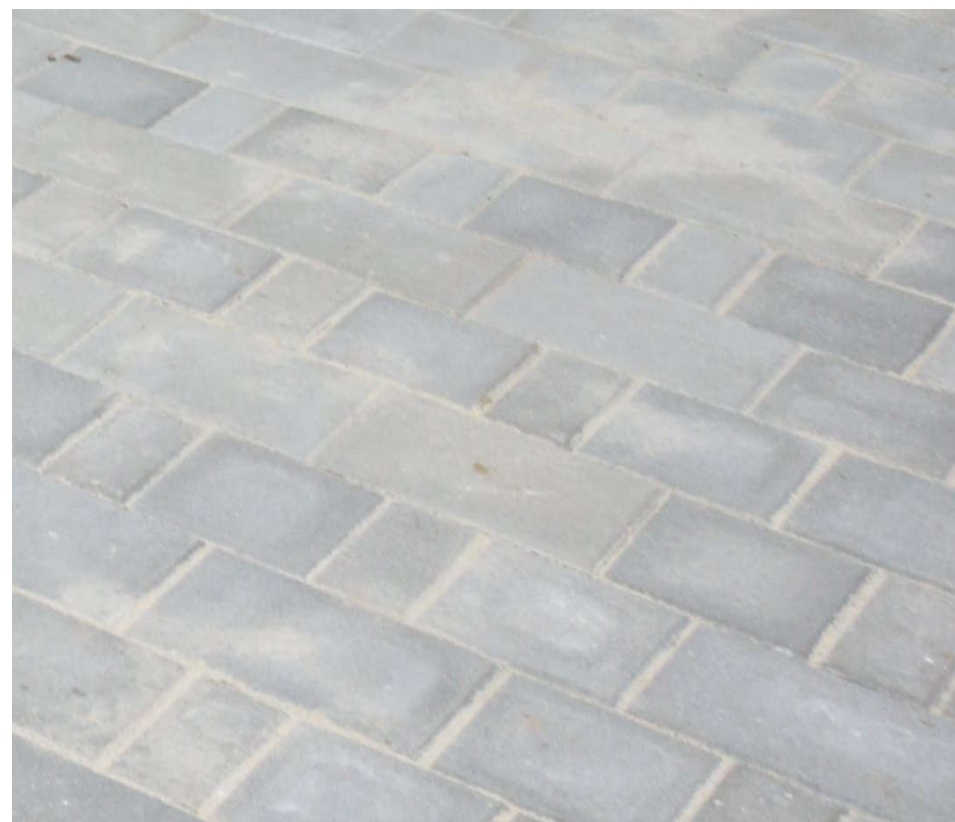
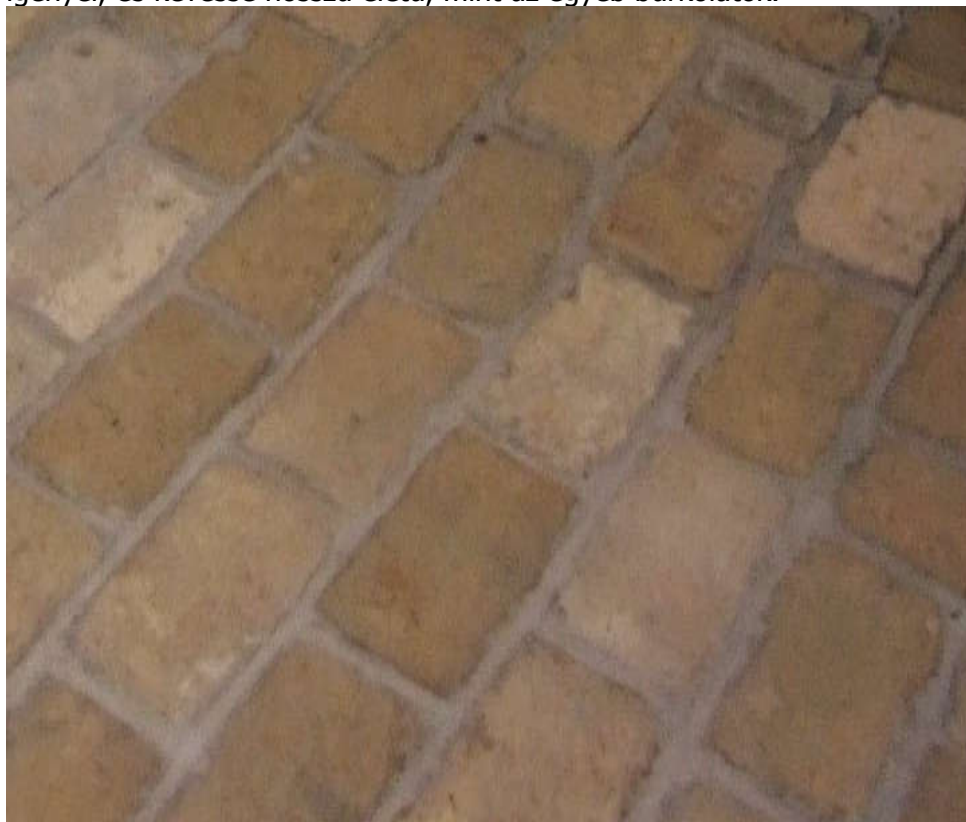
Mindezek kiválasztása során egyrészt alkalmazkodnunk kell a kert növényzetéhez, másrészt a lakóház tömegét, színét és az egyéb kerti építmények helyét, méretét és kialakítási módját kell szem előtt tartanunk.

Csakúgy, mint a berendezési tárgyak esetében, szükséges, hogy a burkolat anyaga, színe harmonizáljon a lakóház, a kerti építmények anyagával és színével. Egyszintes lakóháznál vagy kisebb alapterületű kertnél a monolit betonból készült kerti ösvények, utak az arányokat rontják, mint ahogyan rikító színű térburkolat a decensen színezett lakóház megjelenését alaposan leronthatja.

A burkolatok típusának eldöntésénél a komolyan meg kell fontolni, mit várunk el, melyik az a funkció, amely a domináns kell legyen annak kialakításánál, milyen célt szolgál. A kisebb szilárd elemekből épített burkolat (pl. térkő) arra alkalmas aljzaton („tükrön”) jó teherbírással rendelkezik, ugyanakkor könnyen javítható-cserélhető, illetve bontható, áthelyezhető – ellentétben a szilárd burkolattal, amellyel szemben a teherbírással kapcsolatban kifogás nem emelhető, azonban csak véglegesen bontható, esztétikailag nehezen javítható, a csapadékvízzel kapcsolatos viselkedése (gyors vízelvezetés) problémás lehet a gyepek és az egyéb kerti növényzet szempontjából. Az ömlesztett burkolat (pl. folyami kavics, vagy mészkő- vagy bazaltmurva) ugyan a szilárd és a térkőburkolathoz képest kisebb teherbírású, de könnyebben bontható és visszaépíthető, vízáteresztő is. A gyephezagos burkolatok csak a kert kisebb forgalmú részein használandók, különben a gyepek könnyen kikopnak.

Végül a hagyományosan használt és újra divatos faburkolat ugyan nagyon hangulatos, de szabad ég alatt csúszásveszélyes, rendszeres karbantartást igényel, és kevésbé hosszú életű, mint az egyéb burkolatok.

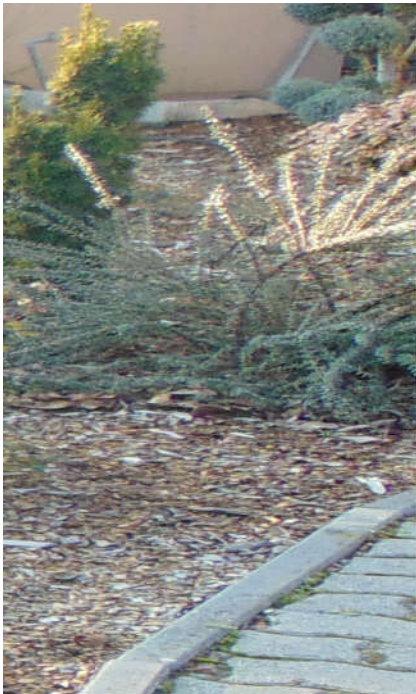

A burkolatokat határoló és az egyéb kertrészek közötti szegélyezések növelik a kert rendezettségének érzetét. Célszerű az ágyások és a különböző jellegzetességeket mutató kertrészek közé az elválasztandó területek külleméhez igazodó szegélyeket kialakítani.

A kerti építmények elhelyezésénél figyeljünk arra, milyen cél szolgálatába állítjuk: a fóliasátrat, üvegházat, füstölőt inkább a haszon jellegű kertrészbe, az utcáról kevésbé látható helyre tesszük, míg például a télikertet, a kemencét vagy egyéb szabadtéri tűzhelyet a kert pihenő részén helyezzük el.

Nincs zavaróbb, mint amikor egy rendezett kertben a bútorok heterogén kavalkádja töri meg a harmóniát, ezért célszerű törekvés, hogy a székek és asztalok lehetőleg legyenek egy típusúak és mobilizálhatóak, hiszen így oda tudjuk őket mozgatni, ahol éppen a legnagyobb szükség van rájuk.

A nem természetes anyagú (vagy nem ilyen anyaggal takart), tájba nem illő szeméttároló edényeket lehetőleg minél kevésbé látható, ugyanakkor jól megközelíthető helyre helyezzük. Részesítsük előnyben a szelektív hulladékgyűjtést és a hulladékok minél nagyobb arányú hasznosítását (pl. komposztálás, göngyölegek visszaváltása stb.).

A KERT ÉLŐ RÉSZEI

A fák (lombkorona-szint) – függőleges és vízszintes méretüknél fogva is - a kert látványában a leginkább meghatározó elemek. Éppen ezért ezeket telkünк széleire ültessük, természetesen úgy, hogy szomszédjainkat se az árnyékolásukkal, se a szemetelésükkel, gondozásukkal ne zavarjuk. Az előkertbe egyértelműen díszfákat, a hátsókertbe egyértelműen gyümölcsfákat, és az oldalkertben igény szerint bármilyen fa ültetése elképzelhető, de igyekezzünk a két másik kert között fokozatos átmenet képzésére.

A cserjék (cserjeszint) – funkciójukat tekintve – két részre oszthatók: sövénycserjék vagy szoliterek. A sövénycserjéket szintén a telekszélekre telepítsük, úgyelve arra, hogy azokat metszeni is kell, úgyhogy tartsunk kellő sortávolságot a kerítéstől. Telken belül is létesíthetünk sövényt, de az inkább csak jelzésként szolgáljon, pl. a különböző funkciójú kertrészek határán. A szoliterek azok a nagy díszértékű cserjék, melyeket rendszerint egymagukban ültetnek, ahol jól érvényesül látványuk, és jellemzően nem kell (de szükség esetén lehet) metszeni őket.

A talajtakarók (gyepszint) azon növények, melyek növekedési típusa olyan, hogy a - talajt valamilyen célból – be tudják fedni. Ilyen cél általában: a rézsúk védelme, vagy ahol a gye (pl. árnyékvetés miatt) nem marad meg, vagy a sövény és a gye közötti átmenet képzése stb.

A gye (gyepszint) a kert legalacsonyabb növény szintje, faj/fajtaállománya vegyes, vagyis túlnyomó része egyszikű füvekből áll, de találhatók benne kétszikű évelők-egynyáriak is. Gyepes részeket inkább a kert belseje felé alakítsunk ki, viszonylag egybefüggő, nagyobb felületekkel, melyek nyírását nem akadályozzák az itt-ott elültetett szoliter cserjék vagy fák. A vidéki kertekben nem jellemző a pázsit kialakítása, melynek követelménye, hogy kizárólag egyszikű fűfélékből álljon. Viszont fontos a gyepfelületek rendszeres nyírása, tápanyag-utánpótlása, felületvédelem, szellőztetése, mert az elhanyagolt gye jelentősen rontja a kert esztétikáját!

Az évelők, egynyáriak (gyepszint) kertünk legfeltűnőbb dísz adó elemei, ugyanakkor a leginkább kézimunka igényesek. Épp ezért ezeket legfőképpen az előkerti díszkertbe, illetve az intenzíven használt területrészek közvetlen közelébe – „a kevesebb néha több” elvét szem előtt tartva - telepítsük. Ügyeljünk arra is, hogy színeik harmonizáljanak.

A KERTEKBE AJÁNLOTT NÖVÉNYFAJOK

FÁK

Ajánlott fajaik az utcák illetve közterek, közparkok, közkertek leírásánál találhatók meg, mert a házikertben – mint urbanizált környezet – majdnem csak az azt használók igénye kell, hogy meghatározza, milyen fajt/fajtát ültessenek.

CSERJÉK

Viburnum opulus 'Roseum' labdarózsa

Hibiscus syriacus mályvacserje

Hydrangea macrophylla hortenzia

Forsythia intermedia aranyvessző

Syringa vulgaris közönséges orgona

Rosa sp. rózsák

Paeonia officinalis (piros) bazsarózsa

Amygdalus triloba 'Multiplex' babarózsa/szilvarózsa

Lavandula angustifolia levendula

Rosmarinus officinalis rozsmaring

KÖZTERÜLETEK - UTCÁK, TEREK, TEMETŐK

ÁLTALÁNOS AJÁNLÁSOK

A közterületek esztétikája különösen fontos településünk számára, mert

- egyrészt a mi magunk (itt lakók) közvetlen környezetét adja
- másrészt az idegenek (látogatók) leginkább ezek látványán keresztül formálnak képet községünkről.

A közterületek folyamatos jókarban-tartása és fejlesztése együtt kell, hogy járjon a hagyományos településkép megőrzésével. Ennek során figyelni kell a településkép tájba-illesztésére, lehetőleg fokozatos átmenetet kell képezni a beépített területektől a be nem épített területek felé. Kiemelten fontos a közterületek megjelenésénél a rendezettség=harmonikusság=egységesség érzete, melyet mind a település belsejében, mind azon kívül éreznünk és törekednünk kell rá, egészen a szomszéd település határáig. A felújításoknál és az új fejlesztéseknél, majd ezeket követően a szakszerű és folyamatos fenntartás során ezt az egységes megjelenést ajánlott következetesen és hosszútávon végigvinni.

A közterületek csoportosíthatók:

- ♦ vonalas (utcák stb.) és
- ♦ térbeli (terek stb.) elemekre

vagy más csoportosításban az alábbi részei vannak:

- ♦ burkolatok,
- ♦ berendezési tárgyak,
- ♦ közműhálózat,
- ♦ közúthálózat,
- ♦ növényzet.

A közterületek felújításánál vagy kialakításánál az egyik leglényegesebb szempont **a funkciók, használati módok és idők egyértelmű elválasztása:**

- ♦ közlekedési vagy tartózkodási célú használat
 - ♦ ha közlekedési, akkor gépjárműves vagy gyalogos közlekedésű
 - ♦ ha tartózkodási, akkor dísz, pihenő, sport, játszó vagy rendezvényi célú (vagy ezek kombinációi)
- ♦ burkolt és növényesített (zöld-)felületek és arányuk
- ♦ intenzív vagy extenzív használat
- ♦ állandó vagy időszakos használat

Az épített elemek egységességének igényén túl legalább olyan fontos a növények (fásszárúak) kiválasztása. Tekintettel arra, hogy ez a kiadvány inkább a települések belterületére vonatkozóan ad ajánlásokat, ezért ezeken a területeken kevésbé fontos szempont a honosság-tájidegenség mérlegelése, hiszen a beépítésre szánt területek egy olyan erősen urbanizált környezetet képeznek, ahol fölösleges kényszer lenne a honos növényzet erőltetése.

A fásszárú növényzet kiválasztásánál inkább a tapasztalatokra hagyatkozunk:

- ♦ mivel a környezeti kitettség a közterületen nagyobb, mint a magánterületeken, olyan fajt válasszunk, amely bizonyítottan jól érzi magát ilyen környezetben,
- ♦ azonban ha ilyen fajt találunk, az 1. számú mellékletben felsorolt inváziós fajok kiválasztását mindenképpen kerüljük el!

RÉSZLETEKRE VONATKOZÓ AJÁNLÁSOK

A KÖZTERÜLETEK BURKOLATAI

A burkolatok tervezésénél vagy kivitelezésénél az alábbiak a legfontosabb szempontok:

- a burkolt felületek többi felülethez való megfelelő arányának megtalálása
- szilárd vagy vízáteresztő szükséges inkább
- a burkolóanyag javíthatósága, fenntarthatósága, tartóssága mérlegelése
- akadálymentesség indokoltsága/kötelezettsége
- esztétikai kérdések (visszafogott, semleges színek alkalmazása javasolt)

A KÖZTERÜLETEK BERENDEZÉSI TÁRGYAI

Közterületi szabadtéri berendezési tárgyak jellemzően a reklámhordozók, útbaigazító táblák, KRESZ táblák, utcatáblák, útszéli-útterelő korlátok, pillérek, hidak, szeméttartók, padok, asztalok, köztéri művészeti alkotások, emlékművek, kutak, térvilágítás, kerékpártartók stb. Ezek némelyikének megformálását jogszabály írja elő (pl. KRESZ tábla), némelyiket nem lehet rendszerbe foglalni (pl. művészeti alkotás), de amelyikeket lehet (pl. padok, térvilágítás stb.), azokból célszerű egy típusból, egy termékcsaládból származókat alkalmazni a település teljes területén, mert ez is elősegíti az egységesség látványát, ezáltal a településképp esztétikus megjelenését.

A KÖZTERÜLETEK KÖZMŰHÁLÓZATAI

A közterületek esztétikájának egyik kulcsfontosságú problematikája a **közműhálózat tájbaillesztése**, melyen belül a legproblematisabb a légvezetékekre és a vízvezetékekre olyan műszaki megoldást találni, mely minél kevésbé rombolja a táj- és településképet, ugyanakkor nem túl drága. Ennek érdekében - lehetőség szerint – **kerüljük**:

- ♦ újabb légvezetékek elhelyezését = helyezzük előtérbe a földvezetékek létesítését,
- ♦ a csatornás vízvezetési megoldást = preferáljuk a nyílt, gyepes (nem burkolt) árkok kiépítését.

A nyílt árkos vízvezetés fölötti

- ♦ gépkocsi áthajtók egységes műszaki megoldásúak legyenek,
- ♦ gyalogos átvezetések lehetőség szerint egyben épüljenek a gépkocsi-áthajtókkal.

A KÖZTERÜLETEK NÖVÉNYZETE

A közterületeken alkalmazott növénytípusok közül a legnagyobb jelentőségűek:

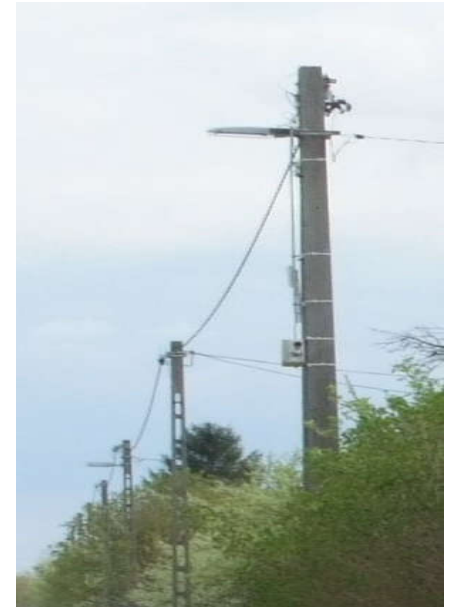
- ♦ vertikális szempontból a fasorok és magasabb cserjék
- ♦ horizontális szempontból a talajtakarók és lágyszárúak (egynyáriak, évelők).

A nagyobb környezeti kitettség miatt **tűrőképesebb** fajok legyenek választva, mint a magánkertekbe. Az újonnan ültetett fák

- ♦ törzsátmérője (1 m magasan mérve) min. 5 cm legyen,
- ♦ kikarózása
 - ♦ a törzs vastagodását nem akadályozó és
 - ♦ a széltörést, törzsdőlést akadályozó módon történjen,
- ♦ öntözési lehetőségének kiépítése ajánlott.

A közterületekre javasolt fajok felsorolása az utcáknál ill. a közterek, közparkok, közkerteknél található.

A bővebb fajtalista a tiltott fajtákkal együtt **az 1. sz. mellékletben található**.

UTCÁK

A fasor

- ♦ legyen egységes (egyazon díszfa fajból álljon), ha az út főút
- ♦ lehet vegyes (leginkább gyümölcsfák), ha az út mellékutca.

Ha az utca

- ♦ széles, akkor
 - ♦ a zöldsáv elválaszthatja a közutat és a járdát valamint nagy lombkoronájú faj is telepíthető
- ♦ keskeny, akkor
 - ♦ kellő szélességű zöldsáv már nem fér el, ezért nem kell erőltetni a kialakítását
 - ♦ csak szűk utcák fásítására alkalmas faj telepíthető, a járdában elhelyezett faverem-rácsba.

A zöldsáv

- ♦ ne gypes legyen, hanem fásszárú talajtakaró vagy alacsony fedőcserjékkel betelepített
- ♦ számára csapadékvíz-hozzávezetést biztosítsunk.

Ha a zöldsáv

- ♦ csatornás vízelvezetés mentén van, akkor magasságban emelkedjen ki az úttest szintjéből
- ♦ nyílt árkos vízelvezetés mentén van, akkor arra folyjon a csapadékvíz az úttestről és a járdáról is.

A fásításnál **a közműnyomvonalak vízszintes irányú és magassági figyelembe vétele** is elkerülhetetlen (mind a meglévő utak fásításánál, mind új utcák kiszabályozásánál), mert ez „engedi meg”, hogy

- ♦ szimpla vagy dupla fasor, illetve
- ♦ alacsony vagy magasra növe fák telepíthetők.

Nagyon fontos a fák

- ♦ **kifejlődött kori habitusának figyelembe vétele** a tőtávolságuk meghatározásánál, illetve
- ♦ számára **szabad talajfelület biztosítása** (zöldsávban vagy faverem-ráccsal) és a csapadékvíz hozzávezetése vagy öntözés biztosítása.

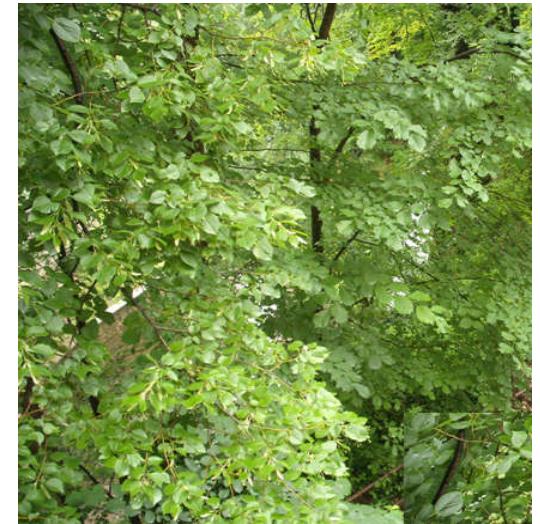

UTCÁKBA JAVASOLT FÁK

A főutakon fasornak kifejezetten alkalmas fajokat telepítsünk csak:

Platanus acerifolia	juharlevelű platán
Catalpa bignonioides	szivarfa
Quercus sp.	tölgy
Tilia sp.	hárs
Fraxinus sp.	kőris
Sorbus sp.	berkenye
Acer sp.	juhar
Corylus colurna	törökmogyoró

Levelükkel vagy termésükkel szemetelő dísfákat (pl. szomorúfűz, japánakác, vadgesztenye) inkább ne ültessünk, hacsak az nem gyümölcsfa – akkor viszont szedjük le az érett gyümölcsét, hiszen valószínűleg ezért telepítettük. De gyümölcsfákat inkább csak az alsóbbrendű utcákba ültessünk. Színes levelű dísfákat fasornak ne ültessünk!

KÖZTEREK, KÖZPARKOK, KÖZKERTEK

A közterek, közparkok, közkertek a település életének nagyon fontos terei, mert közösségképző és -megtartó erejük van. Míg az utak a haladást, közlekedést, ezek a megállást és az ottartózkodást kell, hogy szolgálják.

A település

- belsejében lévők inkább díszítő, pihenő célúak
- külsőbb területein lévők inkább sportolási, rendezvényi célúak legyenek.

A játszóterek mind a belsőbb, mind a külsőbb területeken előfordulhatnak, elképzelhetők.

Ezek a teresedések rendszerint történelmileg alakultak ki. Mivel jelenleg sajnos kevesebb lehetőség van újak kialakítására (és sok helyen elég is a meglévő), ezért fontosabb, hogy a már meglévőknél törekedjünk

- a szükséges és lehetséges funkció(k) megtalálására
- a funkció(k) szakszerű kiépítésének és fenntartásának biztosítására.

Ehhez át kell gondolni, illetve föl kell mérni

- a potenciális használók igényeit, számát
- az igényelt és indokolt használat típusát/típusait, időszakát/időszakait és intenzitását.

Kialakításuk vagy felújításuk esetében mindenképpen javasolt szaktervező igénybe vétele.

KÖZTEREKRE JAVASOLT FÁK

Az utakkal, utcákkal ellentétben e területeken inkább a szoliternek alkalmasabb fajokat telepítsük:

Carpinus betulus közönséges gyertyán

Acer platanoides korai juhar

Fagus silvatica 'Atropunicea' vérbükk

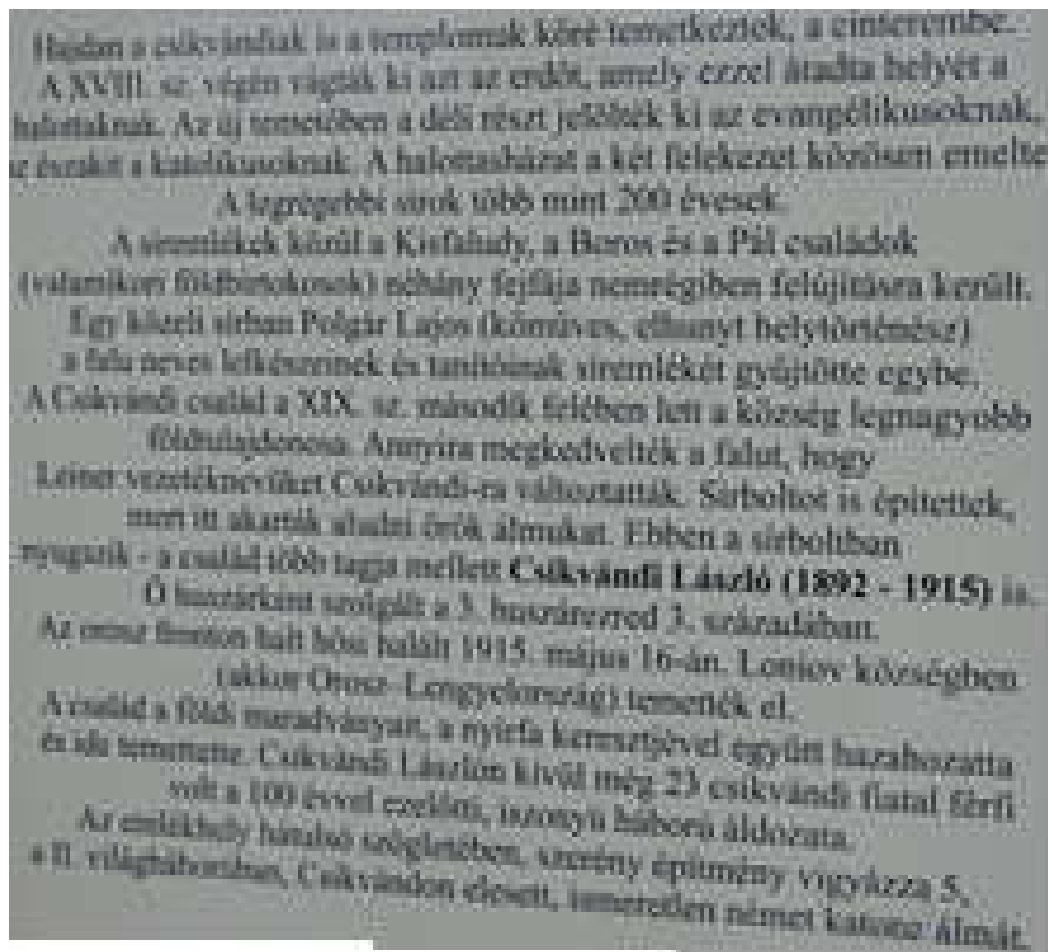
Quercus sp. tölgy

Padus avium májusfa

TEMETŐK

A temetők gondozottsága, ápoltsága és állandósága nagyon fontos az identitástudat megtartása érdekében. A temető lehetőség szerint minél tájba-illesztettebb legyen, a sírok ne legyenek zsúfolva. Az elhagyott sírkövek méltó elhelyezésére alakítsunk ki emlékparkot a működő temető egyik részén. A régi sírköveket és fölirataikat megfelelő fenntartással őrizzük meg (erre lehetőség szerint biztosítsunk anyagi fedezetet az önkormányzat költségvetéséből vagy támogatók adakozásából) – ez is egy közösségképző tevékenység lehet. A temetőkben található egyedi értékek (haranglábak, világháborús emlékművek, síregyüttesek, régi kutak, kapuk, kripták stb.) megőrzésére kiemelt figyelmet fordítsunk. A temetőkben egységes növényzet telepítése nem feltétlenül szükséges, de a sírok „háttereként” lehetőleg homogén gyepterület szolgáljon minél kevesebb burkolattal. Esetleg a ravatalozóhoz vezessen egységes fasor a főbejáratától. A temető főbejáratánál legalább az átlagosan szükséges gépkocsi-mennyiség számára legyen parkoló kialakítva.

REKLÁMOK, HIRDETÉSEK

Az utcaképhez a hirdetőtáblák, reklámfelületek, cégerek is ugyanúgy hozzátartoznak, mint az épületek vagy a növényzet. De hogyan hirdessük portékánkat, szolgáltatásunkat úgy, hogy az ne legyen meghökkentő? Hiszen elsősorban a figyelemfelkeltés a célunk, és nem a járókelők rosszallásának kiváltása. A hirdetés lényege a tájékoztatás, amelyet utcaképbe illően is megtehetünk. Ha lehetőségünk van egy szebb utcakép, településkép megteremtésére, miért ne éljünk a lehetőséggel?

A 104/2017. (IV. 28.) Korm. rendelet rögzíti a reklámok elhelyezhetőségének területi szabályait.

A község területein csak a szabályozás szerinti reklámhordozó helyezhető el, itt szintén elengedhetetlen a megfelelő anyaghasználat. Jó példa erre a fából készített reklámhordozó, melyre bárki elhelyezheti hirdetését.

KORTÁRS JÓ PÉLDÁK

Ha az épület utcai homlokzatán nyitott garázskapu nagyon hangsúlyosan jelenne meg, és az udvar szélessége lehetővé teszi a ráfordulást, érdemes a garázskaput az oldalsó homlokzatra helyezni.

Szép példa erre ez a ház, ahol az utcai homlokzaton nyitott zsalugáteres ablakok illeszkednek a környezetbe kialakult utcaképhez. A garázskapu oldalra való áthelyezésével funkcionálisan ugyanúgy működik a ház.

Azokban a kialakult telektömbben javasolható ez a megoldás, ahol jellemzően a garázskapuk nem az utcai homlokzaton jelennek meg.

Más településről hozott példa

Más településről hozott példa

Ha a telkünk szélessége az utcában kialakulthoz képest szélesebb ház építését is lehetővé teszi, megfontolandó az utcai homlokzat tömegének szűkebbre szabása, és az épület tagolt kialakítása. Az utcakép ezáltal kedvezőbb képet mutathat.

A település elején lévő lakóterületeknél (Arany János utca) szélesebb utcai homlokzatú, nagyobb tömegű épületek épülnek, itt javasolható az épület tömegét tagolt kialakítással megtörni. A garázsok utcai homlokzati kialakítása ezeken a területeken javasolható.

A homlokzatok kővel, téglával való díszítése a mai kortárs épületeknél gyakori. Az épület és a kerítés anyaghasználatának összhangját mutatja ez az épület.

Más településről hozott példa

Más településről hozott példa

E sarkok telken álló modern családi ház utcai homlokzatának vakolt felületét bontja meg az ormfalon felfutó kőburkolat. A nyílászárók be és kiugratása mozgalmassá teszi a homlokzatot.

Az épület jó példája azoknak az építészeti eszközöknek, melyekkel a homlokzat arányai, a tömeg nagyság befolyásolható.

A fényszennyezés elkerülését szolgáló szabályozás javaslata a LONNE ajánlásokat alapul véve

- El kell kerülni a hideg fehér fényű világítást, amely 500 nanométernél rövidebb hullámhosszúságú fényt tartalmaz: Ennek megfelelően 3000K alatti érték javasolt a kültéri világítás színhőmérsékletére.
- A világítótestek ernyőzése olyan legyen, hogy a fényt oda irányítsa, ahol arra szükség van: Megfelelő ernyőzés esetén a kibocsátott fényt nem látjuk közvetlenül. A megfelelően irányított fény nem jut a gyalogosok, járművezetők szemébe, az épületek ablakai felé vagy éppen az égbolt irányába. A fényeknek – még a díszvilágítás esetén is – lefelé kell irányulniuk. Így például a talajszintbe épített fényvetőket, melyek felfelé sugároznak, el kell kerülni.
- Az utcákat amennyire csak lehet egyenletesen, és amennyire csak lehet, alacsony intenzitással világítsuk meg: Vidéki utakon a $0,3 \text{ cd/m}^2$ fényssűrűség elegendő, amely kb. 4 lux megvilágítással elérhető. Ez az EU útvilágítási szabványoknak (EN13201) megfelelő legalacsonyabb útosztály. Az EU szabványok gyakran sokszor erősebb megvilágítást ajánlanak, mint ami jelenleg a legtöbb európai településen megvalósult.
- Igazítsák a kültéri világítást a tényleges használat idejéhez. Este 10 óra, vagy éjfél után jóval kevesebb fényre van szükség, ennek megfelelően az közvilágítás fénye csökkenthető. A megvilágítási szintek akár 50-80%-os csökkentése is lehetséges. A nem közcélú világítást teljesen ki kell kapcsolni, ha nincs arra közvetlen szükség.

IMPRESSZUM

Készítette: CSIKVÁND KÖZSÉG ÖNKORMÁNYZAT

www.csikvand.hu

polghivcsikvand@gmail.com

9127 Csikvánd, Rákóczi u. 24.

Tel: 96/739-438

Polgármester: Kozma Tibor

Főépítész: Németh Eszter

nemetheszy79@gmail.com

Készítette: Csikvánd Község Önkormányzat

Szerkesztette: Németh Eszter

Szöveg: Németh Eszter, Csikvánd Község Önkormányzat

Fotó: Németh Eszter, Kondor Lászlóné, Csillag Zoltán, Magassy Gábor

Építészeti útmutató ábrái (23. és 24. oldal): Lechner Tudásközpont Területi, Építészeti és Informatikai Nonprofit Kft.

Térképek forrása: www.mapire.hu (7.,8., 9. és 14. oldal), google.com (10. oldal), az egyéb, a szövegben nem jelölt eredetű térképek:

fh. alaptérképek

Csikvánd, 2017. december 29. – Csikvánd, 2018. február 28.